

LUISTER NAAR DE LERAAR

Het Vlaamse onderwijssysteem bedreigt de autonomie en tevredenheid van leraren, merkt Kris Van den Branden. Leerplannen moeten leraren gidsen, niet verstikken.

DS woensdag 14 juni 2017

De Standaard publiceerde vorige week de opiniestukken van twee misnoegde leerkrachten. Volgens Jirka Claessens mogen leerkrachten steeds minder kennis overdragen (DS 7 juni), volgens Tom de Bleye mogen ze steeds minder kritiek geven op het autoritaire onderwijs-systeem (DS 9 juni). Hoeveel lezers van deze krant dachten spontaan dat het slecht is gesteld met het Vlaamse onderwijs en dat het gros van onze leraren zichzelf elke dag verzuurd, monddood en gefrustreerd naar het werk sleurt? Hoe representatief zijn de ontboezemingen van Jirka Claessens en Tom de Bleye voor het leerkrachtenkorps in Vlaanderen? Ik zou de persoonlijke toer kunnen opgaan en vertellen over de tientallen enthousiaste en bevlogen leerkrachten die ik in het afgelopen jaar tijdens een lezingenreeks ontmoette. Bezielde timmeren ze aan een eigentijds, leerlinggericht en kwaliteitsvol onderwijs voor de 21ste eeuw. Ik zou de lezer ook kunnen uitnodigen om de website van Klasse te openen om bij de filmpjes van 'Leraar van het jaar' vast te stellen hoeveel leerkrachten zich elke dag bevlogen en met veel goesting voor hun leerlingen inzetten. Maar ik ben een wetenschapper. Ik kijk dus liever naar het recentste Talis-onderzoek waarin een representatief staal van leraren basis- en eerste graad secundair -onderwijs werd gehoord. Daaruit blijkt dat 95 procent van de leraren tevreden is met zijn job.

Dat lijkt te suggereren dat De Bleye en Claessens tot de kleine minderheid van misnoegden behoren en dat we ons niet in onze koffie hoefden te verslikken, toen we hun opiniestukken lazen. Toch hebben ze een punt. Beiden voelen zich in hun pedagogische autonomie bedreigd. Volgens de onderwijspsychologen Maarten Vansteenkiste en Bart Soenens gaat autonomie om 'het ervaren van psychologische vrijheid en keuze bij het uitvoeren van een activiteit'. Een groter gevoel van autonomie gaat gepaard met een sterkere intrinsieke motivatie en hoger welbevinden. Een nadere blik op het onderzoek naar de tevredenheid van Vlaamse leerkrachten geeft aan dat talrijke aspecten van het Vlaamse onderwijssysteem de autonomie en tevredenheid van leraren bedreigen.

Dat brengt mij tot de volgende concrete aanbevelingen.

1. Leraren moeten sterker vertegenwoordigd zijn in schoolbesturen. Talis geeft aan dat we in vergelijking met het buitenland slecht scoren op dat vlak. Moeten we niet strenger zijn en via quota meer leerkrachten een sterkere stem geven in de bestuursorganen die vaak ingrijpende beslissingen over hun job nemen?
2. Schooldirecties moeten hun leraren actief betrekken bij het uittekenen van het zorg-, taal- en ICT-beleid van hun school. Leraren zijn geen pure uitvoerders van beleidsplannen die -boven hun hoofden worden uitgetekend, maar medearchitecten.
3. De overheid moet sneller en voortvarender de planlast van leerkrachten beperken. Volgens een peiling van uitgeverij Plantyn en deze krant is administratieve last (onder andere rond leerplan-doelen) een echte stoorzender voor veel leraren (DS 28 maart 2014).
4. De onderwijskoepels moeten verder de leerplannen ontvetten en hervormen. Leerplannen moeten leraren gidsen, niet verstikken. Ze moeten leraren inspireren en wapenen om de beste beslissingen te nemen voor hun leerlingen, eerder dan uniforme beslissingen op te dringen. Leerplannen en eindtermen moeten leraren ook in heldere termen aan-given welke kennis (ja, kennis), vaardigheden en attitudes echt cruciaal zijn in het hedendaagse onderwijs.

5. Inspecteurs moeten leraren de ruimte geven. Met woorden en daden, eerder dan met afvinklijsten, tonen en verantwoorden hoe ze hun autonomie aanwenden om met hun leerlingen de centrale doelen van het curriculum te halen.

6. Methodemakers moeten zich bescheidener opstellen. Methodes zijn per definitie niet actueel: op het moment dat een school een handboek in gebruik neemt, zijn de teksten in het handboek minstens vijf jaar oud. En methodes zijn niet aangepast aan de context waarin een leraar lesgeeft. Een methode is dus een hulpmiddel, geen keurslijf, en ervan afwijken moet kunnen zonder dat een leraar zich meteen paniekerig afvraagt of een ander keurslijf (het leerplan) nog wel gerespecteerd wordt. In tijden waarin het internet onvermoede mogelijkheden aan leraren biedt om hun lesinhouden te actualiseren, moeten uitgeverijen sterker overwegen om van elke methode ook een lightversie aan te bieden.

7. Begeleid leraren tot op de klasvloer. Pedagogisch begeleiders en -onderwijsondersteuners moeten leraren praktijkgericht bijstaan.

8. Leraren moeten meer ruimte krijgen voor samenwerking en overleg met collega's. Teambuilding bevordert jobtevredenheid en kan het oordeelkundige vermogen van leraren sterk voeden. Autonomie is geen synoniem van isolement.

Goed onderwijs staat of valt met goede leraren. Goed onderwijs begint en eindigt bij de kwaliteitsvolle, leerrijke interactie tussen leraar en leerlingen. Alles wat leraren daarvan afleidt, en wat hen daarbij niet inspireert of motiveert, is onnodige ballast. Weg ermee. De talloze bevlogen, gemotiveerde leerkrachten die Vlaanderen rijk is, verdienen veel respect en ondersteuning.